

วรรณคดี และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาโดยการเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของหญิงระยะตั้งครรภ์ ตามการรับรู้ของ
ตนเองและสามี ยังไม่มีการศึกษาในประเทศไทย ในต่างประเทศมีการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร รายงานการวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำ
มารวบรวม สรุป และนำเสนอเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหญิงระยะตั้งครรภ์ มีไนท์คัมของ
ภาพลักษณ์ พัฒนาการของภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์ของหญิงระยะตั้งครรภ์ รวมทั้งรายงานการวิจัย
ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงของหญิงระยะตั้งครรภ์

การตั้งครรภ์เกิดจากไข่ (ovum) ผสมกับเชื้ออสุจิ (sperm) และเจริญ
เติบโตเป็นการอยู่ในมดลูกของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งระยะเวลาในการตั้งครรภ์โดยปกติประมาณ
280 วัน หรือ 40 สัปดาห์ หรือ 9 เดือนปฏิทิน แบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ๆ ละ 3 เดือน
ปฏิทิน โดยเรียก 3 เดือนแรกของการตั้งครรภ์เป็นระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ (first
trimester) ระยะ 3 เดือนกลางของการตั้งครรภ์เป็นระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์
(second trimester) และระยะ 3 เดือนสุดท้ายของการตั้งครรภ์เป็นระยะที่ 3 ของการ
ตั้งครรภ์ (third trimester) (Pritchard and MacDonald 1976 : 143)

การตั้งครรภ์ทำให้ผู้หญิงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเปลี่ยน
แปลงไปตามระยะเวลาของการตั้งครรภ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนที่
เกิดขึ้นในระยะตั้งครรภ์ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีทั้งปกติและไม่ปกติ ในกรณี
ที่มีสิ่งแทรกซ้อนเกิดขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ หรือมีความล้มเหลวเกิดขึ้นในระยะตั้งครรภ์ จะจัด
เป็นการเปลี่ยนแปลงไม่ปกติสำหรับการตั้งครรภ์ครั้งนั้น ดังนั้นหญิงระยะตั้งครรภ์จึงอาจมี
ประสบการณ์ปกติหรือไม่ปกติก็ได้

การเปลี่ยนแปลงของหญิงในระยะตั้งครรภ์ถึงแบ่งได้ 2 อย่างดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของหญิงระยะตั้งครรภ์ปกติ
2. การเปลี่ยนแปลงของหญิงระยะตั้งครรภ์ไม่ปกติ

การเปลี่ยนแปลงของหญิงระยะตั้งครรภ์ที่ปกติ แบ่งเป็น

ก. ด้านร่างกาย

1) การเปลี่ยนแปลงของใบหน้า ผิวฝ้าเกิดขึ้นบริเวณใบหน้าในส่วนหน้าผาก รอบ ๆ ตา จมูก โหนกแก้ม เรียกว่าหน้ากากของการตั้งครรภ์ (chloasma) จะมีมากขึ้น เมื่อถูกแสงแดด เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมน อาจเป็นฮอร์โมนจากต่อมใต้สมองที่ เรียกว่า เมลาโนไซต์ สติมูเลตติ้ง ฮอร์โมน (melanocyte-stimulating hormone เรียกย่อ ๆ ว่า HSH) จะมีความเพิ่มขึ้นตั้งแต่เดือนที่ 2 ของการตั้งครรภ์ และอาจเกิดจากการ กระตุ้นของเม็ดสี (melanin) ของฮอร์โมนเอสโตรเจน โพรเจสเตอโรน (Ziegel and Cranley 1978 : 147, Olds, et al. 1980 : 216) ฉะนั้นหญิงระยะตั้งครรภ์จะมี ฝ้าเกิดขึ้นบริเวณใบหน้าตั้งแต่ระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ ฝ้านี้จะหายไปในระยะหลังคลอด แต่ฝ้าที่เกิดขึ้นในหญิงตั้งครรภ์บางคนเท่านั้น และในการตั้งครรภ์แต่ละครั้งอาจจะเกิดหรือไม่ เกิด นอกจากนั้นในระยะตั้งครรภ์ต่อมเหงื่อและต่อมไขมันทำงานมากขึ้น (Olds, et al. 1980 : 224) จึงทำให้เกิดสิวบริเวณใบหน้าได้ง่าย

2) การเปลี่ยนแปลงของเต้านม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในครรภ์ แรกมากกว่าครรภ์หลัง โดยในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกเจ็บและ ตึงเต้านม เต้านมมีขนาดใหญ่ขึ้นและอาจรู้สึกว่าเป็นก้อน เนื่องจากการขยายของท่อปัสสาวะ เส้นเลือดฝอยบริเวณเต้านมมีการขยายอาจเห็นได้อย่างชัดเจนบริเวณรอบ ๆ หัวนมมีสีคล้ำขึ้น และมีจุดดำ ๆ อาจขยายออกไปจากเดิม 5-6 ซม. มีตุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 12-30 ตุ่ม ทำ หน้าที่ให้หัวนมอ่อนนุ่มและยืดหยุ่น ขนาดของหัวนมใหญ่ขึ้น มีสีคล้ำและตั้งชัน วัตถุประสงค์ มากขึ้น ในครรภ์หลังจะเห็นรอยแตกของเนื้อเยื่อบริเวณเต้านม ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่หลังคลอดบุตร และการติงตัวของเต้านมน้อยลงกว่าครรภ์แรก ระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์อาจปรากฏไขมัน สีเหลือง (lostrum) เล็กน้อย ขอบเขตบริเวณรอบ ๆ หัวนมที่มีสีคล้ำขยายกว้างออกไป อีก บางรายขยายออกไปครึ่งหนึ่งของเต้านม แต่มีสีจางกว่า ขนาดของเต้านมจะใหญ่เพิ่มขึ้นอีก ทำให้อาจมีรอยแตกเกิดขึ้นในระยะสุดท้ายของการตั้งครรภ์ โดยเฉพาะในระยะใกล้คลอด

การให้นมเต้านมเกือบสูงสุด เต้านมแต่ละข้างมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยประมาณ 700 กรัม ทำให้หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกหนัก การเปลี่ยนแปลงของเต้านมในระยะตั้งครรภ์นี้เป็นการเตรียมเพื่อที่จะให้บุตรที่จะเกิดมา (Ziegel and Cranley 1978 : 114, Olds, et al 1980 : 244-245)

3) การเปลี่ยนแปลงของท้อง ในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ มดลูกอยู่ในอุ้งเชิงกราน ทำให้การเปลี่ยนแปลงของท้องในส่วนที่เกี่ยวกับขนาดเห็นไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในครรภ์แรก อาจมีจุดสีดำ ๆ เกิดขึ้นบนผนังหน้าท้องตอนต้นระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ ระดับยอดมดลูกอยู่เหนือหัวเหน่า เมื่อสิ้นสุดระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ระดับของมดลูกอยู่เหนือสะดือเล็กน้อย ระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์มีการยืดขยายของผนังหน้าท้อง ทำให้อาจมีการแตกของเนื้อเยื่อผนังหน้าท้องเห็นเป็นริ้ว ๆ ในครรภ์แรกเป็นสีชมพูหรือสีแดงจาง ๆ หรือสีน้ำตาล ครรภ์หลังเป็นสีขาวหรือสีเงิน สีของผนังหน้าท้องจากบริเวณหัวเหน่าถึงสะดือมีเส้นดำ ๆ เห็นชัดเจนเมื่อตั้งครรภ์ได้ 5 เดือนขึ้นไป เรียก สีเนีย ในครา (Linea nigra) ภายหลังคลอดจะจางไป ระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ มดลูกจะขยายอย่างมากจนระดับยอดมดลูกไปอยู่ใต้กระบังลม เตือนสุดท้ายของการตั้งครรภ์ ส่วนศีรษะของการกนในครรภ์แรกจะลงไปอยู่ในอุ้งเชิงกรานทำให้ยอดมดลูกลดระดับลง สำหรับครรภ์หลังการตั้งครรภ์ของกล้ามเนื้อมดลูกน้อยลง ส่วนหน้าของการกนในครรภ์จึงยังอยู่ในช่องท้อง ยอดมดลูกจะไม่ลดระดับลง และบางรายอาจพบกล้ามเนื้อ เรคตัส (rectus muscle) แยกออกจากกัน ทำให้ผนังหน้าท้องหย่อน โดยปกติผนังหน้าท้องของหญิงครรภ์หลังจะคลายตัวหย่อนและมีการขยายได้เร็วกว่าครรภ์แรก นอกจากนี้ยังอาจพบบริเวณสะดือมีสีดำมากขึ้น (Olds, et al. 1980 : 246, Weidenbach 1967 : 121)

4) การเปลี่ยนแปลงของขา อาจมีจุดสีดำเกิดขึ้นบริเวณต้นขาในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ บางรายมีการแตกคลายของผิวหนังในส่วนต้นขา ระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ มดลูกมีขนาดใหญ่ขึ้นมากทำให้เลือดที่มาเลี้ยงบริเวณขาไหลกลับเข้าสู่หัวใจไม่สะดวก ทำให้เกิดเส้นเลือดโป่งได้ง่าย และมีอาการปวดระบมด้วย (Olds, et al. 1980 : 222-223, Weidenbach 1967 : 121) สำหรับเส้นเลือดฝอยบริเวณขาจะมีลักษณะเกี่ยวพันกัน อาจมองเห็นได้ชัดเจน (Fitzpatrick, Eastman and Reeder 1966 : 166)

นอกจากนี้อาการบวมของขา อาจเกิดจากการที่มดลูกมีการขยายใหญ่มากทำให้เลือดที่มาเลี้ยงบริเวณขาไหลกลับเข้าสู่หัวใจไม่สะดวก หรือเกิดจากการคั่งของน้ำในร่างกาย การบวมนี้จะลดลงภายหลังการนอนพักยกเท้าสูง

5) การเปลี่ยนแปลงทางเมตาบอลิซึม (metabolic change) ในระหว่างตั้งครรภ์ ระบบต่าง ๆ ของร่างกายจะทำงานมากขึ้น เพื่อปรับตัวให้เป็นไปตามการเจริญเติบโตของทารกที่อยู่ในครรภ์ ระยะครึ่งหลังของการตั้งครรภ์ อัตราการเผาผลาญจะเพิ่มขึ้น 15-26% ต่อมาทรอยด์ทำงานมากขึ้น ดังนั้นในระยะตั้งครรภ์ร่างกายจึงต้องการสารอาหารสูงถึง 2500 แคลอรี (ปราณีต สวัสดิ์รักษา และมณฑุณี สุยราตรี 2525 : 96)

นอกจากนี้หญิงระยะตั้งครรภ์จะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น น้ำหนักของหญิงตั้งครรภ์ที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดตลอดระยะเวลาการตั้งครรภ์ โดยปกติอยู่ระหว่าง 10-12.5 กิโลกรัม เฉลี่ยประมาณ 11 กิโลกรัม ปกติน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ประมาณ $1-1\frac{1}{2}$ กิโลกรัม ระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ประมาณ 5-6 กิโลกรัม และระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ประมาณ 4-5 กิโลกรัม สำหรับระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ น้ำหนักจะเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย น้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ และเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นนี้มาจาก น้ำหนักทารก รก น้ำหล่อเลี้ยง รวมถึงการเพิ่มน้ำหนักในร่างกายของหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นผลมาจากการเพิ่มปริมาณเลือดในร่างกาย ขนาดของมดลูกเพิ่มขึ้น ต้านมขยายใหญ่ขึ้น มีการคั่งของน้ำในร่างกาย และมีการสะสมของไขมันในร่างกาย การสะสมไขมันในร่างกายเริ่มตั้งแต่ระยะแรกของการตั้งครรภ์ ในระยะ 30 สัปดาห์แรกของการตั้งครรภ์ มีการสะสมไขมันในร่างกายเกือบทั้งหมด การที่น้ำหนักเพิ่มขึ้นในระยะ 30 สัปดาห์หลังของการตั้งครรภ์เป็นผลจากการเจริญเติบโตของทารกและการคั่งของน้ำในร่างกาย การคั่งของน้ำในร่างกายมากเกินไปจะทำให้เกิดอาการบวม ปกติการบวมจะไม่เกิดขึ้นในระยะ 30 สัปดาห์แรกของการตั้งครรภ์ ส่วนมากจะเกิดในระยะ 2-3 สัปดาห์ที่ก่อนคลอด การบวมที่เกิดขึ้นมักเป็นการบวมของขา แต่บางรายมีการบวมของใบหน้า แขน การคั่งของน้ำในร่างกายระยะตั้งครรภ์จะลดลงในระยะหลังคลอด (Ziegel and Cranley 1978 : 1 -155)

6) การเปลี่ยนแปลงของทางเดินอาหาร ทำให้ความอยากอาหารของหญิง
 ระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์เปลี่ยนแปลงไป อาจมีความอยากอาหารเพิ่มขึ้น หรือสูญเสียความ
 อยากอาหาร เนื่องจากมีอาการคลื่นไส้หรืออาเจียน พบประมาณ 50% ของหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมด
 อาการนี้เกือบทั้งหมดจะมีอาการในตอนเช้า แต่อาจจะเกิดในช่วงเวลาใดก็ได้ ปกติจะไม่ปรากฏ
 อาการเมื่อสิ้นสุดระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ หลังจากอาการคลื่นไส้หรืออาเจียนหายไปแล้ว
 ร่างกายมีความต้องการอาหารมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอสำหรับทารกในครรภ์ที่กำลังเจริญเติบโต
 ระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์นี้ มีความอยากอาหารเพิ่มขึ้น สามารถรับประทานอาหารได้ดี แต่
 เกิดอาการแสบหน้าอก (heartburn) และท้องอืดได้ง่าย เนื่องจากการหย่อนตัวของ
 กล้ามเนื้อกระเพาะอาหาร และการหย่อนตัวของหูรูดของกระเพาะอาหาร มีอาการท้องผูกได้
 ง่าย เนื่องจากการหย่อนตัวของกล้ามเนื้อลำไส้ และการเคลื่อนไหวของทางเดินอาหารลดลง
 (Ziegel and Cranley 1978 : 146-147)

7) การเปลี่ยนแปลงของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เมื่อเข้าสู่ครึ่งหลัง
 ของการตั้งครรภ์ ความสมดุลของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป จากการที่มดลูกมีขนาดใหญ่ขึ้น
 และข้อต่อต่าง ๆ หลวม กล้ามเนื้อต้องทำงานมากขึ้น ช่วงไหล่จะเอามาข้างหลัง ส่วนโค้ง
 ของกระดูกสันหลังบริเวณเอวมีความโค้งมากขึ้น เนื่องจากการหย่อนตัวของข้อต่อของ
 กระดูกเชิงกรานและเอว ระยะสุดท้ายของการตั้งครรภ์อาจมีอาการปวดหลังบริเวณเอวมาก
 ยิ่งขึ้น (ปราณีต สวัสดิศึกษา และมณฑุณี สุขวราตรี 2525 : 102)

8) การเปลี่ยนแปลงของระบบไหลเวียนโลหิต ระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์
 ปริมาณเลือดเพิ่มขึ้นและสูงที่สุดในเดือนที่ 9 ประมาณ 30-50% ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำเลือด มี
 เม็ดเลือดแดงน้อย ทำให้หญิงตั้งครรภ์เกิดอาการซีดที่เป็นผลมาจากลีรีระของร่างกาย
 (physiological anemia) หรือซีดเทียม (pseudonemia) ถ้ามีโรคทางด้านอาหาร
 ทำให้ได้รับธาตุเหล็กไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย อาจเกิดอาการซีดอย่างแท้จริง
 ระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ อัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้นประมาณ 20% หรือ 15 ครั้ง/นาที
 (Olds, et al. 1980 : 221-222) หญิงตั้งครรภ์จึงมีอาการเหนื่อยง่ายในระยะนี้
 ทำให้ทำกิจกรรมได้น้อยลง

9) การเปลี่ยนแปลงของระบบหายใจ ในระยะตั้งครรภ์ผลของฮอร์โมน
 โปรเจสเตอโรน ทำให้ศูนย์ควบคุมการหายใจไวต่อการกระตุ้นของคาร์บอนไดออกไซด์มากขึ้น

ทำให้หญิงตั้งครรภ์หายใจเร็วขึ้น ระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ปกติจะถูกค้น กระบังลมถูกดันขึ้น
 อย่างบนด้วย เนื่องจากการขยายของมดลูกอย่างมาก ช่องว่างระหว่างกระดูกซี่โครงจะขยาย
 ออกทางด้านข้างเพื่อเป็นการชดเชย หญิงตั้งครรภ์จึงหายใจสั้นและเร็ว (ปราณีต สวัสดิรักษา
 และมลฤดี ลูขรাত্রี 2525 : 101) หรือหายใจลำบากซึ่งอาจมีผลต่อการนอนหลับ
 (Fitzpatrick, Eastman and Reeder 1966 : 166)

10) การเปลี่ยนแปลงในระบบการขับถ่ายปัสสาวะ ระยะที่ 1 ของการ
 ตั้งครรภ์จะมีปัสสาวะบ่อยเนื่องจากมดลูกโตขึ้น ทำให้กดทับลงบนกระเพาะปัสสาวะ จึงกระตุ้น
 ให้ถ่ายปัสสาวะบ่อย อาการจะเป็นปกติในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ ในระยะที่ 3 ของ
 การตั้งครรภ์เมื่อส่วนล่างของทารกกดสู่อุ้งเชิงกราน จะไปกดทับลงบนกระเพาะปัสสาวะ ทำให้
 ปัสสาวะบ่อย (ปราณีต สวัสดิรักษา และมลฤดี ลูขรাত্রี 2524 : 102)

นอกจากอาการหรือการแสดงที่กล่าวมาแล้ว มีอาการอ่อนเพลีย ปกติจะเกิด
 ขึ้นในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ (Ziegel and Cranley 1978 : 212)
 ทางด้านกรนอนหลับจากการศึกษาของคาราแคนและคณะ (Karacan, et al. 1969 :
 933-934) พบว่า หญิงระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์นอนหลับได้มากขึ้น แต่ในระยะสุดท้ายของ
 การตั้งครรภ์มักจะนอนหลับได้น้อย และตื่นบ่อยครั้ง กลไกที่ทำให้การนอนหลับเสียไปนี้ยังไม่
 ไม่ทราบสาเหตุที่แน่นอน

ข. ด้านจิตใจ

ระยะตั้งครรภ์เป็นช่วงที่สภาพจิตใจของหญิงตั้งครรภ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ส่วน
 ใหญ่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของเมตาโบลิค และฮอโมนในขณะตั้งครรภ์ ดังที่คาแพลน
 (Caplan 1966 : 73-76) กล่าวว่า หญิงระยะตั้งครรภ์สามารถร้องไห้ หัวเราะ หรือ
 โกรธผู้อื่นได้ง่าย มีความรู้สึกไวต่อสิ่งรอบข้าง อารมณ์ของหญิงตั้งครรภ์เปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้
 อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถอธิบายได้ อารมณ์อาจแจ่มใสในวันหนึ่ง หรือ
 เศร้าหมองในวันหน้าได้ การเปลี่ยนแปลงของอารมณ์เกี่ยวข้องกับฮอโมนในระยะตั้งครรภ์ การ
 เปลี่ยนแปลงนี้เปรียบเหมือนคลื่น เป็นการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ถัดแบ่งตาม
 ระยะของการตั้งครรภ์ก็จะได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ เป็นระยะที่อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่ายและมีความกังวลด้วย ปกติจะมีอารมณ์จุดเดียวง่าย มีความกลัวหรือมีความเค้าวัวเกิดขึ้นโดยไม่มีปัจจัยอื่น ๆ ทางภายนอกร่างกายเข้าไปเกี่ยวข้อง ในรายที่ก่อนตั้งครรภ์มีอาการไม่คงที่จะแสดงอาการมากขึ้น อย่างไรก็ตามถึงระยะตั้งครรภ์ที่จำนวนมากมีความรู้สึกท้าวึง (ambivalence) ต่อการกในครรภ์ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากยังไม่มีความรู้สึกว่ามีทารกอยู่ในครรภ์ ซึ่งเกิดความไม่มั่นใจและอยู่ในช่วงของการสับสน บางครั้งอาจทำให้ลำไส้ไม่เข้าใจ เกิดความสับสนเนื่องจากวิธีนี้แสดงความดีใจต่อการตั้งครรภ์ แต่ในรุ่งขึ้นมีอาการโรคเค้าวัว จึงมีผลต่อความยินดีหรือความเบื่อหน่ายของลำไส้ที่มีต่อทารก เนื่องจากความไม่เข้าใจในการแสดงออกทางด้านอารมณ์ของทารก ถ้าในชีวิตสัมพันธ์มีความเครียดบ่อยจะแสดงออกในระยะนี้อย่างชัดเจน อาการแสดงทางร่างกายของหญิงตั้งครรภ์อาจมากกว่าความเป็นจริง เพราะต้องการทดสอบความรู้สึกของลำไส้ที่มีต่อตนเอง ในกรณีหญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกท้าวึงจะมีประโยชน์เมื่อมีการแท้งเกิดขึ้น จะมีผลกระทบต่อจิตใจน้อย ความรู้สึกท้าวึงช่วยทำให้สามารถปรับตัวได้เร็ว ในด้านความอยากอาหารอาจมีการเปลี่ยนแปลง อาการคลื่นไส้ อาเจียน อาจทำให้ความอยากอาหารลดลง หรือบางคนรับประทานอาหารได้ (Baker 1967 : 34 -35, Martin 1978 : 129)

ความรู้สึกทางเพศ มีวารี (Moore 1978 : 207-209) ได้กล่าวถึงการศึกษาของมาลเดออร์ และจอห์นสันพบว่าในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ ความสนใจทางเพศของหญิงครรภ์แรกลดลง แต่ของหญิงครรภ์หลังเกือบทั้งหมดเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย อาการคลื่นไส้ อาเจียน นอนหลับได้น้อย และอ่อนเพลีย ทำให้ความสนใจด้านเพศของหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ลดลง มีบางรายกล่าวว่าความสนใจทางเพศลดลงเนื่องจากกลัวว่าจะเป็นอันตรายต่อบุตรในครรภ์ แต่หญิงตั้งครรภ์อีกพวกหนึ่งรายงานว่าความสนใจทางเพศเพิ่มขึ้นในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์

ระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ เป็นระยะที่อารมณ์คงที่มากขึ้น ความรู้สึกท้าวึงที่มีต่อทารกหายไป มีความรู้สึกที่เด็กดี ทำให้มั่นใจว่ามีทารกอยู่ในครรภ์ หญิงตั้งครรภ์จะเตรียมตัวและเตรียมสิ่งต่าง ๆ สำหรับทารกที่จะเกิดมา ถ้ามีการแท้งเกิดขึ้น จะมีความรู้สึกว่างเปล่าเด็กเกิดอย่างแท้จริง จะมีผลต่อจิตใจอย่างมาก อย่างไรก็ตามระยะนี้เป็นระยะที่หญิงตั้งครรภ์จำนวนมากมีความรู้สึกว่าสุขภาพและอารมณ์ดีขึ้น เนื่องจากฮอร์โมนเอสโตรเจน ทว่า

ให้รู้สึกว่าการอดอาหารโพรเจสโตโรนทำให้รู้สึกว่าจะสบาย อดอาหารของการตั้งครรภ์มีผล
 ในการเสริมสร้างร่างกายในส่วนที่ปรากฏออกมาภายนอก และทำทางดีขึ้น (Baker
 1967 : 35, Rubin 1975 : 150) ในด้านความอยากอาหาร จะรับประทานอาหารได้
 บางรายรับประทานอาหารได้มากเกินไป (Martin 1978 : 130) สำหรับความรู้สึก
 ทางเพศ มัวร์ (Moore 1978 : 207-209) กล่าวถึงการศึกษาของมาสเตอร์ และ
 จอห์นสันพบว่า หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกทางเพศเพิ่มขึ้น

ระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ เป็นระยะที่ร่างกายมีความไม่สบาย หนึ่ง
 ตั้งครรภ์มีความรู้สึกว่าตนเอง รุ่มร้อน ร่างกายไม่ถึงจุดความสนใจ และกลัวความตาย ส่วน
 หนึ่งเป็นผลจากหญิงตั้งครรภ์รับรู้ว่าจะไม่สามารถควบคุมการทำงานของร่างกาย และสูญเสีย
 การทำหน้าที่ของร่างกายบางส่วน (Lerch and Eliss 1978 : 139) ทางด้านอารมณ์
 อาจแสดงออกทางซึมเศร้า เนื่องจากการที่เด็กจะต้องแยกจากตนเองโดยการคลอดในระยะ
 เวลาอีกไม่นานนี้ มีความรู้สึกของการสูญเสียอยู่ภายใน มีความวิตกกังวลสูงต่อการที่จะต้อง
 รับผิดชอบสิ่งต่าง ๆ ในบทบาทของการเป็นมารดา มีความรู้สึกกลัวการคลอดที่ผิดปกติ กลัว
 ว่าบุตรจะไม่ปลอดภัย เป็นระยะที่ต้องการกำลังใจ และการสนับสนุนจากสามี อาจมีความ
 รู้สึกว่าร่างกายน่าเกลียด อ่อนแอซึ่งจะทำให้เพิ่มความวิตกกังวล (Baker 1967 :
 35-36, Martin 1978 : 130)

เคน (Kane 1967 : 800-804) ศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทาง
 ด้านอารมณ์ในระยะสุดท้ายของการตั้งครรภ์พบว่าประมาณ 50% ของกลุ่มตัวอย่างปกติมีบ่อย
 ที่มีอาการนอนไม่หลับ อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย มีความกระวนกระวาย มีแนวโน้มที่จะวิตก
 กังวลสูง มีความรู้สึกซึมเศร้าเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับหญิงไม่ตั้งครรภ์พบว่าหญิงตั้งครรภ์
 ระยะนี้มีความสนใจในสุขภาพและการทำหน้าที่ของร่างกายเพิ่มขึ้น ในด้านความสนใจทางเพศ
 กรีน (Green 1975 : 136) ได้กล่าวถึงการศึกษาของมาสเตอร์ และจอห์นสัน พบว่า
 หญิงตั้งครรภ์เกือบทั้งหมดในกลุ่มที่ศึกษาที่มีความสนใจทางเพศลดลง และอุดมศิลป์ (อุดมศิลป์
 ศิริแสงนาม 2524 : 46) ได้กล่าวถึงสามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มาสเตอร์และจอห์นสันศึกษา
 จำนวน 79 คน พบว่าความสนใจทางเพศที่มีต่อภรรยาลดลง โดยให้เหตุผลว่ากลัวจะเป็น
 อันตรายต่อภรรยาหรือทารกในครรภ์ แต่หญิงตั้งครรภ์สงสัยว่าอาจเป็นเพราะตนมีรูปร่าง
 ไม่น่าดู ไม่มีความสวยงามเหมือนเดิม

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจที่กล่าวมาแล้ว คาแพลน (Caplan 1966 : 73-76) กล่าวว่า หญิงระยะตั้งครรภ์ต้องการพึ่งพาศูนย์อื่น และมีความอ่อนแอ เริ่มตั้งแต่สิ้นสุดระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ สูงสุดเมื่อตั้งครรภ์ได้ 7 หรือ 8 เดือน ผู้หญิงที่เคยทำงานนอกบ้าน และมีความกระตือรือร้น เมื่อตั้งครรภ์ก็ปรารถนาจะนั่ง เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ การที่หญิงระยะตั้งครรภ์นั่งโดยมีผู้อื่นช่วยเหลือ หรือถูกเคี้ยวให้บุตรหรือต้องการนอนคนเดียวแล้ว มีลำมียกอาหารมาให้ สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงการพึ่งพาศูนย์อื่นซึ่งผู้หญิงบางคนชอบ เพราะรู้สึกว่าทำให้อ่อนคลายมากขึ้น แต่บางคนไม่ชอบเพราะรู้สึกว่าตนเองเสียจรรยา การที่หญิงตั้งครรภ์อ่อนแอและพึ่งพาศูนย์อื่น คาแพลนกล่าวว่าเกือบทั้งหมดมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการเมตาโบลิซึมในระยะตั้งครรภ์ และเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับด้านจิตใจในการเตรียมเป็นมารดา ตามธรรมชาติแล้วเป็นสถานการณ์ของผู้หญิงที่จะเตรียมเป็นผู้ให้บุตรต่อไป โดยผ่านการเป็นผู้รับมาก่อน ถ้าหญิงตั้งครรภ์ไม่ได้รับในระยะตั้งครรภ์ก็เป็นการยากที่จะเป็นผู้ให้บุตรต่อไป

การเปลี่ยนแปลงของหญิงระยะตั้งครรภ์ที่ไม่ปกติ

การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงปกติของหญิงตั้งครรภ์ แต่ถ้าเกิดความล้มเหลวของการตั้งครรภ์ ได้แก่ การแท้งบุตร บุตรตายในครรภ์ เป็นต้น หรือมีสิ่งแทรกซ้อนเกิดขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ ที่เป็นผลมาจากการตั้งครรภ์ ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียนอย่างรุนแรง มีเลือดออกในระยะ 6 เดือนแรกของการตั้งครรภ์ มีเลือดออกภายหลังการตั้งครรภ์ได้ 6 เดือนขึ้นไป ครรภ์เป็นพิษ เบาหวานในระยะตั้งครรภ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ในทางการแพทย์จัดว่าเป็นสิ่งไม่ปกติสำหรับการตั้งครรภ์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การแท้งบุตร (abortion) มี 2 ประเภทคือ การแท้งเองโดยตามธรรมชาติกับการทำแท้ง ในที่นี้จะกล่าวถึงการแท้งเองเท่านั้น การแท้งเป็นการขัดขวางการตั้งครรภ์มิให้ดำเนินต่อไปจนถึงกำหนดคลอดทำให้ทารกในครรภ์ไม่มีการพัฒนาไปจนครบกำหนดคลอด อัตราการแท้งมีประมาณ 10-30% ของการตั้งครรภ์ทั้งหมด ประมาณ 82% ของการแท้งทั้งหมดเกิดในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ มีประมาณ 18% เท่านั้นที่เกิดขึ้นในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ สาเหตุของการแท้งเองเกือบทั้งหมดเกี่ยวข้องกับความผิดปกติของตัวหรือเป็นการขับเด็ก

ที่ตาย การที่เด็กตายไม่ทราบสาเหตุแน่นอน อาจเกิดจากการกรรมพันธุ์ มดลูกผิดปกติ ผลจากการเป็นโรคของบิดามารดา

บุตรตายในครรภ์ (death fetus in utero) ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่สามารถบอกสาเหตุที่แน่นอนได้ สำหรับสาเหตุที่ทำให้ทารกตายในครรภ์อาจเนื่องจากรกเกาะต่ำ รกลอกตัวก่อนกำหนด มารดาเป็นเบาหวาน ครรภ์เป็นพิษ เด็กเกินกำหนดและรกหมดประสิทธิภาพ ฮิลล์ เป็นต้น (Clark, Affonso and Harris 1979 : 414-415)

คลื่นไส้ อาเจียนอย่างรุนแรง (hyperemesis gravidarum) พบอยู่ในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ มีอาการอาเจียนโดยรับประทานอาหารไม่ได้เลย มีผลทำให้เกิดอาการขาดน้ำ มีการสูญเสียเกลือแร่ทำให้ร่างกายเกิดความไม่สมดุล ร่างกายขาดอาหาร และเกิดภาวะมีคีโตนอยู่ในร่างกาย (ketosis) สาเหตุของการเกิดคลื่นไส้ อาเจียนอย่างรุนแรงไม่ทราบแน่ชัด แต่เชื่อกันว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนในระหว่างตั้งครรภ์ โดยพบว่าโคริโอติก โทนาโดโทรฟิก ฮอร์โมน (chorionic gonadotropic hormone) สูงขึ้นมาก มีการลดการทำงานของกล้ามเนื้อของกระเพาะอาหาร และมีปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาทางจิตใจสำคัญมาก การอาเจียนเป็นสัญญาณของการปฏิเสธของการตั้งครรภ์ (Clark, Affonso and Harris 1979 : 695)

มีเลือดออกในระยะ 6 เดือนแรกของการตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่เป็นอาการแสดงของการเกิดการแท้ง แต่อาจจะแท้งหรือไม่ก็ได้ในกรณีที่เป็นการแท้งคุกคาม (threatened abortion) โดยมีเลือดออกทางช่องคลอด ปวดมดลูก ปวดหลัง ถ้าได้รับการรักษาอาจเป็นการนอนพัก และหรือรับประทานยา อาจมีผลให้ไม่เกิดการแท้งได้ และสามารถที่จะตั้งครรภ์ต่อไปจนครบกำหนด ในกรณีที่เป็นการแท้งชนิดอื่น ๆ จะมีเลือดออกทางช่องคลอดพร้อมกับการแท้ง (Olds, et al. 1980 : 357)

มีเลือดออกภายหลังการตั้งครรภ์ได้ 6 เดือนขึ้นไป เกิดขึ้นเนื่องจากรกเกาะต่ำ (placenta previa) และรกลอกตัวก่อนกำหนด (abruptio placenta) สำหรับรกเกาะต่ำไม่ทราบสาเหตุแน่นอน แต่มักจะปรากฏในหญิงครรภ์หลังและอายุมาก อาการแสดงมีเลือดออกทางช่องคลอด ปวดท้องโดยไม่มีอาการนำมาก่อน ปกติเลือดจะออกเวลาจะคลอด

เมื่อปากมดลูกเริ่มขยาย อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการตกเลือดได้ (Pritchard and MacDonald 1976 : 416-417) สำหรับรกลอกตัวก่อนกำหนดคลอด สาเหตุที่แท้จริงไม่ทราบแน่ชัด แต่เกี่ยวข้องกับสายสะดือสั้น มดลูกผิดปกติ หรือมีก้อนในมดลูก ครรภ์เป็นพิษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รกลอกตัวก่อนกำหนด โดยมีเลือดออกอยู่ภายในรก และอาจออกมาทางช่องคลอด ไม่มีอาการปวดท้อง มีอันตรายต่อมารดา และทารก เนื่องจากจำนวนเลือดที่อยู่ภายในจำนวนมาก ทำให้เกิดอาการช็อคได้ (Pritchard and MacDonald 1976 : 406-407)

ครรภ์เป็นพิษ (Toxemia of pregnancy) มักจะเกิดในระยะสุดท้ายของการตั้งครรภ์ แต่อาจจะเกิดในช่วงแรก ๆ ของการตั้งครรภ์ก็ได้ มีอาการร่วม 3 อย่างคือ ความดันสูง บวม มีไข้ขาวในปัสสาวะ สาเหตุที่แท้จริงไม่ทราบแน่ชัด มีบ่อยที่เกิดในครรภ์แรกและอายุน้อย ระดับเคเรซฐานะทางสังคมาไมด์ หรือในรายที่เป็นเบาหวาน โรคอ้วน และปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดครรภ์เป็นพิษคือจิตใจ ในรายที่มีความเครียดทางจิตใจ ไม่ต้องการมีบุตร เชื่อว่ามีผลต่อการหดตัวของเส้นเลือด และทำให้มีการเพิ่มเกลือในเซลล์ จึงเกิดครรภ์เป็นพิษได้ (Lerch 1974 : 122-124)

เบาหวานในระยะตั้งครรภ์ (Pregnant diabetic) เกิดเนื่องจากมีน้ำตาลในเลือดหรือในปัสสาวะระยะหลังของการตั้งครรภ์สูงกว่าปกติ และมักจะเป็นในครรภ์แรก ในรายที่มีความเครียดในระยะตั้งครรภ์อาจเป็นสาเหตุให้มีน้ำตาลในเลือดหรือในปัสสาวะสูงได้ ภายหลังคลอดอาการจะหายไป (Lerch 1974 : 130)

การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของหญิงระยะตั้งครรภ์ที่ไม่ปกติเหล่านี้ เป็นประสพการณ์ของการตั้งครรภ์ไม่ปกติ เนื่องจากหญิงระยะตั้งครรภ์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นปกติของหญิงตั้งครรภ์แล้ว ยังต้องเผชิญกับสิ่งที่ทำให้ร่างกายไม่รู้สึกสบายมากขึ้น ซึ่งเป็นประสพการณ์ที่แตกต่างไปจากการตั้งครรภ์โดยปกติของคนทั่ว ๆ ไป ทำให้หญิงตั้งครรภ์สนใจร่างกาย

มโนทัศน์ของภาพลักษณ์ (Concept of Body Image)

คำว่า "ภาพลักษณ์ (Body Image)" นี้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ไฮเดอร์ (Schilder 1970 : 11-16, 252) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของมนุษย์ หมายถึง ภาพของร่างกายตนเองที่ถูกรวบรวมไว้ในจิตใจ หรือเป็นวิถีทางที่ร่างกายปรากฏต่อตนเอง เป็นภาพล้ามมิติที่เกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม บังคับชั่วคราว ภาพลักษณ์นี้จะประกอบด้วยประสบการณ์ทางร่างกาย จิตใจ สังคม รวมถึงอารมณ์ บุคลิกภาพซึ่งไม่สามารถแยกออกจากภาพลักษณ์ได้ ภาพลักษณ์สิ่งไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมของชีวิต และบุคคลสามารถที่จะนำเอาบุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ของบุคคลอื่นมาเป็นของตนเอง โดยเปลี่ยนบุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ของตนเองไป มโนทัศน์ของภาพลักษณ์จึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับความเป็นจริง และความรู้สึก

สจวต และซันเดิน (Stuart and Sundeen 1979 : 104) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นผลรวมของทัศนคติที่รู้ตัว และไม่รู้ว่าตัวของบุคคลแต่ละคนที่มีต่อร่างกาย รวมถึงการรับรู้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และความรู้สึกที่มีต่อขนาด หน้าที่ ค่ากยภาพ ส่วนที่ปรากฏภายนอกในร่างกาย ภาพลักษณ์ไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการรับรู้หรือมีประสบการณ์ใหม่

แมคเคเรีย ซัมเมอร์ฟีลด์ และโรเซน (McCrea, Summerfield and Rosen 1982 : 225) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นประสบการณ์ทางด้านจิตใจที่เน้นความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลแต่ละคนที่มีต่อร่างกายตนเอง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางด้านร่างกายของแต่ละคน และการจัดการกับประสบการณ์

คัลคแมน และเดวิส (Kalkman and Davis 1980 : 330) กล่าวว่า ภาพลักษณ์รวมถึงการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้สึก และการแสดงออกของบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบทางวัฒนธรรม

มัวร์ (Moore 1978 : 18) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นการรวมกันของของหลายสิ่ง ได้แก่ ร่างกายภายนอกที่ปรากฏออกมา เช่น ความสูง น้ำหนัก ผิวหนัง ผม เป็นต้น รวมทั้งลักษณะท่าทาง ภาพลักษณ์มีผลต่อบุคลิกภาพ การมองตนเอง พฤติกรรม ความเชื่อ ในเวลาเดียว ปฏิกริยาโต้ตอบของบุคคลอื่นที่มีต่อเราจะมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

ชอนเฟลด์ (Schonfeld 1963 : 846) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดย
 รู้สึกตัว และไม่รู้สึกตัว ประกอบด้วย 1) การรับรู้เกี่ยวกับร่างกายที่เป็นจริง ในส่วนที่ปรากฏ
 ออกมาภายนอกและความสามารถในการทำหน้าที่ 2) องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เกิดขึ้นจาก
 ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และประสบการณ์ทางด้านอารมณ์ รวมถึงมโนทัศน์ของร่างกายที่
 บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ซึ่งแสดงออกมาในรูปความเข้าใจผิดเกี่ยวกับร่างกาย 3) องค์
 ประกอบทางด้านสังคมเป็นผลจากปฏิกิริยาของพ่อแม่ และสังคมรวมถึงการแปลความหมายเกี่ยว
 กับปฏิกิริยาของบุคคลเหล่านี้ 4) ภาพลักษณ์ในอุดมคติ ถูกรวบรวมมาจากทัศนคติของแต่ละบุคคล
 ที่ผิดต่อร่างกาย ซึ่งได้จากประสบการณ์ การรับรู้ การเปรียบเทียบและแยกความแตกต่างกับร่างกาย
 ของบุคคลอื่น

เอสเบอร์เกอร์ (Esberger 1978 : 35-36) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ไว้ 4 จุดคือ

1) ปรากฏการณ์ของภาพลักษณ์เป็นผลจากการรับรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับร่างกาย และการทำหน้าที่ของ
 ร่างกายตนเอง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ คือบุคคลที่สำคัญสำหรับตนเอง
 วัฒนธรรมและสังคม 2) ภาพลักษณ์มีอิทธิพลต่อกิจกรรมในแต่ละวันของแต่ละคน และภาพลักษณ์
 ประกอบด้วยคำนิยาม ทัศนคติ และความรู้สึก 3) ภาพลักษณ์ของบุคคลไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลง
 ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกระยะของการเจริญเติบโต และการพัฒนาการของชีวิต 4) ภาพลักษณ์รวมถึงสิ่ง
 ที่เป็นจริง และสิ่งที่เป็นอุดมคติ บุคคลบางคนอาจมีภาพลักษณ์ในอุดมคติซึ่งบิดเบือนไปจากความเป็น
 เป็นจริง เมื่อเผชิญกับความเป็นจริง เช่น มองเห็นตนเองในกระจกจากรีดิโอเทป อาจเกิด
 อาการช็อกได้

แทคการ์ท (Taggart 1977 : 32) กล่าวว่า ในทางประสาทวิทยา ภาพลักษณ์คือ

ประสบการณ์เดิมและความรู้สึก ซึ่งถูกจัดการโดยผ่านเส้นประสาท และโครงสร้างทางเคมีชีวของ
 สมองโดยเฉพาะในส่วนของพารีทัล เทมโพรัล (Parieto-temporal areas) ของสมอง
 ส่วนนอก ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดจากประสบการณ์ต่างตา การสัมผัส การเคลื่อนไหวของร่างกาย
 จะถูกบันทึกไว้ในสมอง และกลายเป็นการรับรู้เกี่ยวกับร่างกาย

สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ หมายถึงภาพเกี่ยวกับร่างกายตนเองรวมทั้งของบุคคลอื่นที่ถูก

รวบรวมไว้ในสมองของแต่ละบุคคล โดยเกี่ยวข้องกับการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้สึก อารมณ์ และ
 บุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งแวดล้อม สรีระ จิตใจ และ
 ปัจจัยข้อบ่งชี้ ภาพลักษณ์ไม่คงที่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้

พัฒนาการของภาพลักษณ์ (Development of Body Image)

ภาพลักษณ์มีการพัฒนาโดยมีลักษณะของร่างกายเป็นพื้นฐาน จะมีการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ซึ่งการพัฒนาการของภาพลักษณ์นี้เป็นการพัฒนาการตามวัยตามปกติของมนุษย์ในที่จะกล่าวถึงตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยรุ่นใหญ่ตอนต้น

1. ทารกในขวบปีแรก (infant) ทารกแรกเกิดยังไม่มีความรู้สึกของภาพลักษณ์ แต่มีความรู้สึก เช่น ความหิว ความเจ็บปวด ความลุ่มลุ่มเบา เป็นต้น จุดสำคัญของร่างกายของทารกวัยนี้คือปาก เพราะได้รับตามความต้องการพื้นฐานของร่างกาย และเรียนรู้สิ่งแวดล้อมโดยผ่านทางปาก ถ้าได้รับการตอบสนองตามความต้องการ จะเป็นพื้นฐานของการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อไป (Blaesing and Brockhaus 1972 : 598-599)
2. เด็กเล็ก (Toddler) อายุ 1-3 ปี ระยะเวลาเด็กจะเห็นความแตกต่างระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ภาพลักษณ์จะพัฒนาไปพร้อมกับการเจริญเติบโตของขนาด รูปร่าง และการทำงานของกล้ามเนื้อของร่างกาย บิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดสำหรับเด็ก เพราะท่าทีและทัศนคติของบิดามารดาจะมีผลต่อมโนทัศน์ของเด็กที่มีต่อร่างกายหรือมีต่อตนเอง การที่เด็กมองตนเองว่าดีหรือเลว พอใจหรือไม่พอใจ ละอายหรือลึกลับกับประสบการณ์ที่ได้รับจากบิดามารดาหรือผู้ให้การดูแล ซึ่งจะเห็นพื้นฐานของภาพลักษณ์ในระยะต่อไป (Blaesing and Brockhaus 1972 : 599-600)
3. เด็กวัยก่อนเรียน (Preschooler) อายุ 3-6 ปี เด็กวัยนี้จะค้นหาบุคคลที่ตนจะเลียนแบบ บุคลิกภาพจะแข็งขัน มีการพัฒนาทางด้านสติปัญญาโดยอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ภาพลักษณ์ของตนเอง เริ่มเข้มแข็ง และอยู่ในระดับที่รู้สึกตัวเป็นส่วนใหญ่ ในระยะนี้มีความสนใจเกี่ยวกับเพศ มีความพอใจและลดความตึงเครียดเมื่อได้บุคคลสำเร็จ อดวัยวะเพศ มีความสนใจอดวัยวะเพศของงคนอื่น การเลี้ยงดูของบิดามารดามีความสำคัญ ถ้าบิดามารดาไม่ยอมรับพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในด้านคว อดวัยวะเพศเห็นด้วยการลงโทษ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจ เพราะอดวัยวะเพศให้ทั้งความรู้สึกพอใจ และถูกลงโทษ จะมีผลทำให้ภาพลักษณ์เกี่ยวกับอดวัยวะเพศบิดาไป ในระยะนี้มีการเลียนแบบเกี่ยวกับบทบาทของบิดามารดา ถ้าเด็กผู้ชายเลียนแบบมารดา เด็กหญิงเลียนแบบบิดา จะทำให้การสืบพันธุ์ของภาพลักษณ์ที่แท้จริงเกี่ยวกับเพศของตนเอง จะมีผลต่อไปในอนาคต (Blaesing and Brockhaus 1972 : 600-601)

4. เด็กวัยเข้าเรียน (School age) อายุ 6-12 ปี สังคมรอบตัวขยายกว้างขึ้น จากครอบครัวมาเป็นภายนอกครอบครัว เด็กต้องปรับตัวมากขึ้น มีการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมกับเพื่อน พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เริ่มเรียนรู้ว่าตนเองดีหรือด้อยกว่าผู้อื่น การพัฒนาทางด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้จะมีมากขึ้น เด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ ความอดทนน้อย มีปัญหาในการปรับตัว จะให้ความสับสนใจร่างกายอย่างมาก บางคนมีการพัฒนาทางด้านร่างกายปกติ แต่ไม่ยอมรับภาพลักษณ์ที่เป็นไปในทางไม่ดี ขยับมีการพัฒนาการของภาพลักษณ์จะกว้างไปถึงการมองบุคคลอื่นด้วย เด็กอายุ 10-12 ปี มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายโดยร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงทำให้สับสนใจร่างกายตนเองและของบุคคลอื่นตลอดระยะเวลาของการพัฒนาการที่ผ่านมาจะก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงบุคลิกภาพ และความแข็งแรงของอีโก (ทรงองคต วาศิลารกกิจ 2523 : 19, Blaesing and Brockhaus 1972 : 601-602)

5. วัยรุ่น (Adolescent) อายุ 12-18 ปี เป็นระยะที่สับสนกลางระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ ภาพลักษณ์ของวัยรุ่นจะดีหรือไม่ขึ้นกับประสบการณ์ในวัยเด็ก ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ คือ การเจริญเติบโตที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้หญิงมีร่างกายแตกต่างกับผู้ชายมาก ผู้หญิงมีไขมันเพิ่มเฉพาะที่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีประจำเดือน เต้านมขยายใหญ่ขึ้น ผู้ชายมีกล้ามเนื้อซึ่งแสดงถึงความแข็งแรง มีการพัฒนาการของทรงวงอก ผิวนตามร่างกาย ทำให้วัยรุ่นสับสนใจร่างกายตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะส่วนที่ปรากฏออกมาภายนอก เช่น ใบหน้า รูปร่าง เป็นต้น บางคนรวมเสื้อผ้า เครื่องประดับ รกยนต์เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย วัยรุ่นมีการรับรู้ทางด้านร่างกายเป็น 2 ทาง คือ รับรูร่างกายในส่วนที่ปรากฏภายนอก กับรับรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของร่างกายที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ถ้ารับรู้ร่างกายมีข้อจำกัดสำหรับการใช้ประโยชน์ จะรู้สึกว่ามีคุณค่าการ วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก การพึ่งพาอาศัยติดตามลดน้อยลง กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์สำหรับภาพลักษณ์ของวัยรุ่น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากรูปร่างเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบของบุคคลอื่นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เมื่อมีการติดต่อสื่อสารก็จะนำข้อมูลมาใช้ในการประเมินผลตนเอง (Dempsey 1972 : 609-614)

6. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Young adulthood) อายุ 18 ปี ถึงประมาณ 45 ปี วัยนี้ เป็นวัยที่การเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโตทางร่างกายในระยะวัยรุ่นสมบูรณ์ ความ เป็นเอกลักษณ์ (identity) ควรจะแข็ง เพราะผ่านประสบการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางด้าน

ร่างกาย คิดใจ และสังคมในช่วงวัยร่ำมาแล้ว เป็นวัยที่มีการประกอบอาชีพ มีมิตรสหาย และมี
คู่ครอง ถ้ากลัวหรือไม่ล้มหวังก็จะแยกตัว

ภาพลักษณ์ของบุคคลวัยนี้มีสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ภาพลักษณ์ของตนเองส่วนใหญ่
เป็นผลรวมการบอกกล่าวของบุคคลอื่น การที่บุคคลแต่ละคนมองตนเองสมบูรณ์ มีภาพลักษณ์ที่เป็นจริง
ต้องการการมองของสังคมในทางที่ดี วัยนี้เป็นวัยที่มีความรู้สึกทางเพศ มีความพอใจการแสดงออก
ทางด้านเพศระหว่างสามีกับภรรยา ความรู้สึกนี้เป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ
ทำให้บุคคลมีภาพลักษณ์ไปในทางดีหรือไม่ขึ้นกับปฏิกิริยาของอีกฝ่ายที่มีต่อคนแสดงออกทางด้านเพศ
สัมพันธ์ นอกจากนี้ภาพลักษณ์ของบุคคลวัยนี้เป็นผลจากการเข้ามาภาพลักษณ์ที่ผ่านมาแต่ละระยะ บุคคล
ที่มีอิทธิพล หรือมีการผสมผสานภาพลักษณ์ไปในทางที่ดี จะมีความเป็นอิสระ มีอิทธิพลต่อกลุ่ม สามารถ
ไปถึงเป้าหมายได้ บุคคลที่ผสมผสานภาพลักษณ์ไม่ดี เป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพ้ออาศัยผู้อื่นมาก ไร้อำนาจรับ
อิทธิพลจากผู้อื่น

เมอร์เรย์ (Murray 1972 : 619-620) กล่าวถึงพีเออร์ที่พบว่า ภาพลักษณ์ระหว่าง
ผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านโครงสร้าง การทำหน้าที่
ของร่างกาย รวมถึงรูปแบบของชีวิตและบทบาทในสังคม เกี่ยวกับส่วนของร่างกาย ผู้ชายให้ความ
สนใจที่ขา เพราะแสดงถึงความแข็งแรงของตนเองได้ ผู้หญิงสนใจขาว่าเป็นสัญลักษณ์ของการดึงดูด
ความสนใจ เห็นภาพลักษณ์ของขาหน้ามาก ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของขาหน้ามาก
กว่าผู้ชาย คือมุ่งที่ความสวยงาม ผู้หญิงให้ความสนใจมากกว่าผู้ชาย ภาพลักษณ์ของผู้หญิงเป็นที่ชอบเขต
รูปร่าง การทำงานของร่างกายที่บ่งบอกถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นผู้หญิง ผู้ชายเน้นไปที่ความ
สำเร็จมากกว่าร่างกาย

ในแต่ละช่วงของชีวิต ภาพลักษณ์มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป โดยเกี่ยวข้องกันร่างกาย
จิตใจ และสังคม การตั้งครรถ์เกิดขึ้นในช่วงหนึ่งของชีวิตผู้หญิง ซึ่งการตั้งครรถ์ทำให้ร่างกาย จิตใจ
เปลี่ยนแปลงไปโดยมีสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ผลทำให้ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลงได้

ภาพลักษณ์ของหญิงระยะตั้งครรถ์

การตั้งครรถ์ทำให้ร่างกายและจิตใจของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไปตามอายุครรถ์ ซึ่งผลทำให้
ให้ภาพลักษณ์ของหญิงระยะตั้งครรถ์มีต่อตนเองเปลี่ยนแปลงได้ และมีความเกี่ยวข้องกับสามี เนื่อง

จากการตั้งครรภ์เกิดจากสามีกับภรรยา คาเตอร์ (Carter 1976 : 228) กล่าวถึงโรมาคที่พบว่า หญิงตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะ สิ่งที่มีลักษณะคือ ร่างกายสันไม้เหมือนเดิม สันไม้ขยับเมื่อเห็นในกระจก เต้านมของสันไม้และน้ำเกลือขยับ เส้นเลือดโป่งทำให้หน้าอกส่ว สันไม้มีทรวดทรงรูปร่างเหมือนลูกบอลล์ สามีของสันไม้ต้องหัวเราะซ้ำ

คลอเซนและคณะ (Clausen, et al. 1973 : 392)กล่าวถึงข้อบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งหญิงตั้งครรภ์รับรู้อะไรต่าง ๆ ก็ ขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในปัจจุบัน การมองของครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้าน สังคม การเปลี่ยนแปลงของร่างกายอาจจะเป็นสาเหตุหรืออาจไม่เป็นสาเหตุให้หญิงตั้งครรภ์เกิดอารมณ์เครียด ถ้าสามีของหญิงตั้งครรภ์สนใจในขนาดหรือสิ่งที่ปรากฏของร่างกาย จะมีอิทธิพลต่อหญิงตั้งครรภ์ แต่ถ้าสามีของหญิงตั้งครรภ์มองหญิงตั้งครรภ์แบบผู้ชาย และเห็นว่าหญิงตั้งครรภ์สวย อาจทำให้ความเครียดที่เกิดจากสภาพลักษณะน้อย

มัวร์ (Moore 1978 : 20) กล่าวว่าผู้หญิงในระยะตั้งครรภ์จะมีความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับร่างกาย ซึ่งสภาพลักษณะที่เพิ่มขึ้นกับว่าบุคคลอื่นบอกกล่าวว่าจะไร มองหรือรู้สึกว่าจะอย่างไรทัศนคติของสังคมที่มีต่อร่างกายจะมีผลต่อทัศนคติของบุคคลที่มีต่อร่างกาย มัวร์ กล่าวถึง การรายงานของเมอีโรวิทซ์ที่ว่า ในระหว่างวงจรการเป็นมารดาหญิงตั้งครรภ์กังวลถึงความรู้สึกของสามีที่มีต่อร่างกายของตนเอง ถ้าสามีเห็นว่าร่างกายของภรรยาในระยะตั้งครรภ์ดึงดูดความสนใจ และดึงดูดสื่อคำจารให้ภรรยา ผู้หญิงตั้งครรภ์ก็จะแปลความหมายปฏิกิริยาของสามีได้ถูกต้อง ช่วยให้หญิงตั้งครรภ์มองร่างกายตนเองได้ดีขึ้น รวมถึงเป็นข้อบ่งชี้ชีวิตล้มรลไปในทางที่ดี

ไวน์เบิร์ก (Weinberg 1978 : 20) กล่าวว่า สถานภาพและความมั่นคง (Status and Security) ทางจิตใจของผู้หญิงจำนวนมากจะสูง เมื่อมีการรับรู้ และสำนึกให้ เห็นว่าดึงดูดความสนใจจากผู้ชาย ถ้าผู้หญิงรู้สึกว่าไม่ล้วยอาจมีประสบการณ์สูญเสียความสนใจหญิงตั้งครรภ์จะกังวลเกี่ยวกับการดึงดูดความสนใจจากสามี และกล่าวว่า จะสูญเสียความรักจากสามี และกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายของผู้หญิงในระหว่างตั้งครรภ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะโดยต้องหุบตาใส่ เลือ่ผ้าที่เคียวซี่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสภาพลักษณะมาใส่ เลือ่ผ้าสำหรับคนตั้งครรรภ์ หญิงตั้งครรภ์อาจรู้สึกภูมิใจ แต่อาจทำให้เสียใจเนื่องจากขาดความล้วยงามและความเป็นวัยรุ่น ความคิดของหญิงตั้งครรภ์ประกอบด้วยการมองร่างกายตนเองซึ่งเป็นผู้หญิง และคำนิยามของบุคคลอื่นที่มีต่อร่างกายของหญิงตั้งครรภ์

แฮร์ริส และคณะ (Harris, et al. 1980 : 232) กล่าวว่าทัศนคติของลามีมีความสำคัญในการรับรู้ของผู้หญิงเกี่ยวกับร่างกายในระหว่างตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ที่มีความรู้สึกไวต่อปฏิกิริยาโต้ตอบของลามีที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย หญิงตั้งครรภ์อาจต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการดึงดูความสนใจ ทัศนคติของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อร่างกาย มีบทบาทสำคัญต่อประสบการณ์ของการตั้งครรภ์ ในการตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ภาพลักษณ์จะต้องถูกปรับ และมีการผสมผสานใหม่

รีดเดอร์และคณะ (Reeder, et al. 1980 : 135) กล่าวว่า เมื่อท้องเพิ่มขนาดขึ้นซึ่งเป็นลักษณะของการตั้งครรภ์ ผู้ลามีอาจมีปฏิกิริยาโต้ตอบโดยมีความรู้สึกกายหรือจิตใจ ผู้หญิงบางคนมีการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ ทำให้รู้สึกว่าจะดึงดูความสนใจ บางคนพอใจที่แสดงลักษณะการเจริญเติบโตของเด็ก และรู้สึกว่า ภัยภาพสูง ผู้ชายมีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของภรรยา บางคนรู้สึกว่าลามีมากขึ้น และดึงดูความสนใจ บางคนมีการรับรู้ผิดเพี้ยนไปเกี่ยวกับร่างกายของภรรยา ความรู้สึกเหล่านี้มีผลกระทบต่อปฏิกิริยาโต้ตอบทางเพศของผู้ชาย และปฏิกิริยาโต้ตอบของภรรยาต่อลามี รีดเดอร์และคณะกล่าวต่อไปว่า กระบวนการทางจิตใจของลามีในระยะตั้งครรภ์คล้ายกับของภรรยา อาจมีอาการแสดง อารมณ์ มีความกังวล ความกลัวคล้ายกัน การติดต่อสื่อสารระหว่างลามีกับภรรยา เป็นสิ่งสำคัญมากทำให้เข้าใจปฏิกิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน

พิลลิเทอริ (Pilliteri 1981 : 136) กล่าวว่า ส่วนหนึ่งของความรู้สึกของลามีในระยะตั้งครรภ์ คือความรู้สึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในรูปร่างของภรรยา มารัและสตรีคแลนด์ (Moore and Strickland 1978 : 203) กล่าวว่า ผู้ชายอาจมีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของภรรยา บางคนพอใจในลักษณะและแสดงออกของการตั้งครรภ์ บางคนไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงของร่างกายของภรรยาอาจหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมพังกการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล

พาสควาลิ (Pasquali 1981 : 152) กล่าวว่า ในระยะตั้งครรภ์น้ำหนักเพิ่มขึ้น ผู้หญิงมักจะพูดว่ารู้สึกเหมือนบอลลูน ขอบเขตของร่างกายขยายใหญ่ ทำให้คำที่ติดการเคลื่อนไหว การทำหน้าที่ประจำวัน การเพิ่มขนาดของร่างกายอาจมีผลให้ภาพลักษณ์เป็นไปในทางไม่ดี และการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอาจมีผลให้เพิ่มระดับความกังวล ไขกโลกการปรับตัวผิดปกติไป

ฟอเซทท์ (Fawcett 1977 : 201) กล่าวว่า ผู้หญิงในระยะแรกของการตั้งครรภ์ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์มีการหวนมาความรู้สึก

ขอบเขตของร่างกายกว้างขึ้น ในระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ว่า
ขนาดของร่างกายที่เพิ่มขึ้นชัดเจน และมีความรู้สึกสับสนร่วมอยู่ด้วย มีความรู้สึกอ่อนแอ

ในระยะที่ 1 ของการตั้งครรภ์ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในส่วนที่ปรากฏออกมาภายนอกยังไม่ชัดเจน Rubin (1975 : 15, 150) กล่าวว่า เป็นระยะที่หญิงตั้งครรภ์วิเคราะห์ร่างกายในส่วนที่ปรากฏออกมาภายนอก และการทำหน้าที่ของร่างกาย ในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์ รู้สึกว่าเด็กดิ้นแล้ว ทางด้านร่างกายฮอร์โมนของการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ซึ่งผลในการเสริมสร้างทำให้ร่างกายส่วนที่ปรากฏออกมาภายนอกดีขึ้น เนื่องมาจากฮอร์โมนเอสโตรเจน ฮอร์โมนโปรแลคตินต่อโรนทำให้รู้สึกง่วง เหนื่อย ผลสะท้อนของสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับร่างกายของหญิงตั้งครรภ์เป็นไปในทางบวก ทำให้หญิงตั้งครรภ์รู้สึกดี มีความนับถือตนเอง และถ้าระยะที่ 1 มีอาการคลื่นไส้ อาเจียนระยะนี้ไม่มีอาการอีกจึงทำให้สบายขึ้น เป็นระยะที่มีความผูกพันกับทารกในครรภ์ ความรักที่มีต่อทารกในครรภ์แข็งแรงไปจนถึงระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ มีความรู้สึกว่าร่างกายอ่อนแอ ความอ่อนแอส่วนมากมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม ในระยะนี้การทำกิจกรรมและการทำหน้าที่ของร่างกายน้อยลง มีความไม่ลู่ลื่นสบาย ผู้หญิงเกือบทั้งหมดมีการตำหนิและสงสัยในรูปของตนเอง รู้สึกว่าร่างกายไม่น่ารัก หน้า ระยะเวลาที่ต้องการเด็ก แต่เกลียดการตั้งครรภ์เพราะร่างกายไม่ลู่ลื่นสบาย และมีความกลัว เนื่องจากความรู้สึกว่าร่างกายส่วนที่ปรากฏว่าคือจุดความสนใจในระยะที่ 2 ของการตั้งครรภ์นี้ระยะนี้จะหมดไป มีความรู้สึกว่าการทำงานของร่างกายลู่ลื่นในระยะที่ 2 ระยะนี้จะลดลงไป ความรู้สึกที่ว่าสวยงามในระยะที่ 2 ระยะนี้ก็จะรู้สึกว่าหายไป เป็นการแสดงถึงความมั่นใจในร่างกายตนเองน้อย

ประสบการณ์ของการตั้งครรภ์ที่ไม่ปกติมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมได้ เช่น การแท้ง การสูญเสียเด็ก จำนวนบุตร ภาวะครรภ์เป็นพิษ รกลอกตัวก่อนกำหนด เป็นเบาหวาน คลื่นไส้ อาเจียนมากผิดปกติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกกังวล กลัว เกิดความรู้สึกไม่สนใจ ทำให้ให้ความสนใจในร่างกายมากขึ้น (Klause 1976 : 42-45)
ในทำนองเดียวกับฟลอยด์ (Floyd 1981 : 2051) กล่าวว่า การแท้งเองทำให้ผู้เป็นมารดาคิดว่ามีบางสิ่งบางอย่างในร่างกายตนเองที่เป็นสาเหตุให้เกิดอันตรายต่อบุตรในครรภ์ จึงเกิดความรู้สึกผิด ซึ่งยังตนเอง มีปัญหาทางด้านอารมณ์ มีความสงสัย และกลัว เนื่องจากประสบการณ์ไม่ดีจะมีผลต่อครรภ์อื่น ๆ ต่อไปด้วย นอกจากนี้ในระยะตั้งครรภ์ผู้หญิงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการตั้งครรภ์แล้ว ยังต้องเผชิญกับการเจ็บป่วยอีกอันเป็นภาวะแทรกซ้อนของการตั้งครรภ์

จากการศึกษาของชวบและฮาร์เมลิง (Schwab and Harmeling 1968 : 51) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของผู้ที่เจ็บป่วยทางอายุรศาสตร์ พบว่าผู้ที่เจ็บป่วยมีความรู้สึกทางลบต่อร่างกายและสัมพันธ์กับอารมณ์ไม่ดี ผู้หญิงไม่ชอบร่างกายมากกว่าผู้ชายและภาพลักษณ์ทางลบนั้นเกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย วาเลโก (Waleko 1974 : 118) ได้ยกตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์รายหนึ่งซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์โดยมีประสบการณ์ในการเป็นโรคพิษแห่งครรภ์ในครรภ์ที่ผ่านมา ทำให้หญิงตั้งครรภ์คนนี้มีมองโครงสร้างของร่างกายว่ามีความพิการสูงทำให้เกิดโรค และมีความรู้สึกว่าร่ากายอ่อนแอ การตั้งครรภ์ในปัจจุบันนี้จึงมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อร่างกาย มีความรู้สึกว่าร่ากายเหมือนช้างน้ำ การทำหน้าที่ของร่างกายได้น้อยลงกว่าที่คาดคิดไว้ อายุครรภ์ตอนนี 39 สัปดาห์ ฉะนั้นประสบการณ์ของการตั้งครรภ์ไม่ปกติมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อตนเอง

สำหรับประสบการณ์การตั้งครรภ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ (Lerch 1974 : 95) กล่าวว่า หญิงครรภ์แรกให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายมากกว่าหญิงครรภ์หลัง ทำให้มีผลต่ออารมณ์อย่างมาก มีความกังวลว่าสัมพันธ์กับลำไส้จะเปลี่ยนไป เต้านมที่แสดงลักษณะของความเป็นผู้หญิงสูญเสียความสวยงาม ในระยะสุดท้ายของการตั้งครรภ์รู้สึกว่าร่ากายอึดอัด สูญเสียความมั่นใจ ซึ่งการที่หญิงครรภ์แรกให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพราะยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

การที่หญิงระยะตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ไปทางลบจะมีผลต่อสุขภาพของหญิงระยะตั้งครรภ์ และทารกในครรภ์ ซึ่งจากการศึกษาทางฟอเซทท์ (Fawcett 1978 : 233) พบว่าภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อตนเอง เปลี่ยนแปลงจากภาพลักษณ์ก่อนตั้งครรภ์เกือบทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์นี้จะ เป็นสาเหตุให้เกิดความกังวล ซึมเศร้าได้ และกล่าวถึงรอมเนย์กับคณะ (Romney-et al. 1975 : 279 site in Fawcett 1978 : 233) ที่รายงานว่าการที่หญิงระยะตั้งครรภ์เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์เป็นสิ่งอันตราย มีน้อยที่เป็นพื้นฐานของการเกิดอาการซึมเศร้า ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดโรคจิตได้ง่าย ในทำนองเดียวกัน มัวร์ (Moore 1978 : 20) กล่าวว่า ผู้หญิงในระยะตั้งครรภ์จะมีความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับร่างกาย

การที่หญิงระยะตั้งครรภ์เกิดความวิตกกังวล มีอารมณ์ซึมเศร้า หรือเกิดความเครียดจะมีผลต่อทารกในครรภ์ดังที่ โครเกอร์ (Kroger 1962 : 33) ได้ทำการศึกษาหญิงตั้งครรภ์ที่มีความวิตกกังวล หรือมีความเครียดพบว่า นอกจากทำให้ทารกมีหัวใจเต้นเร็วแล้ว เมื่อทารกคลอดออกมาจะพบว่าทารกตัวเล็กกว่าปกติ บางรายมีอาการท้องเสียโดย

ตรวจไม่พบเชื้ออะไรเลย ในทำนองเดียวกันบทความในวารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย (2516 : 303-304) กล่าวว่า อารมณ์ของมารดาที่มีความสัมพันธ์อย่างมากกับการแท้งบุตร โดยศึกษาผู้ป่วยแท้งจำนวน 160 ราย มีจำนวน 145 ราย ที่ไม่ปรากฏอาการของโรคทางกาย หรือมีพยาธิสภาพทางนรีเวช และกล่าวถึงการคลอดก่อนกำหนดว่ามีถึง 50% ที่ไม่มีพยาธิสภาพทางนรีเวช และเชื่อว่าผลแห่งความเครียดทางอารมณ์ของหญิงระยะตั้งครรภ์สามารถส่งผลถึงทารกในครรภ์ คือทำให้เด็กที่เกิดมาปากแหว่ง เพดานโหว่ได้ (สมาคมเคหะศาสตร์แห่งประเทศไทย 2518 : 36)

การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของหญิงระยะตั้งครรภ์เป็นไปทางลบ นอกจากมีผลต่อสุขภาพจิตแล้ว ยังมีผลต่อสุขภาพทางด้านร่างกายได้ โดยเกิดอาการขาดอาหารหรือร่างกายได้รับอาหารไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่สนใจในการรับประทานอาหาร หรือจำกัดอาหารมากเกินไป ซึ่งเป็นผลมาจากกลัวว่ารูปร่างจะไม่สวยงาม อ้วนเทอะทะ จะผิดต่อการกในครรภ์ ทำให้ทารกที่เกิดมามีน้ำหนักน้อยหรือมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ได้

การศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศไทย พรทิพย์ พิชราพันธุ์ (2524 : 48-50) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล ของ ออสกู๊ด (Osgood's Semantic Differential) โดยแปลมาจากแบบสอบถามของมัวร์ (Moore) ประกอบด้วยคำคุณศัพท์ 18 คู่ ซึ่งใช้วัดหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 400 คน เป็นหญิงตั้งครรภ์ระยะที่ 1 100 คน ระยะที่ 2 100 คน ระยะที่ 3 100 คน และหญิงหลังคลอด 100 คน ผลการศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์กับก่อนตั้งครรภ์พบว่า ภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์แตกต่างจากภาพลักษณ์ก่อนตั้งครรภ์ กล่าวคือ หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกว่ารูปร่างมีความสวยงามน้อยลง รูปร่างเลวลงกว่าเดิม สุขภาพเลวลง ราคาขยับรูปร่างตนเอง ร่ากายอ่อนแอ รูปร่างใหญ่โตขึ้น ความคล่องตัวน้อยลง ย่อมอยู่เฉย ๆ มีความขยับน้อยลง ใบหน้าแก่กว่าวัย

ต่างประเทศ โทเลอร์และดิกราสเซีย (Toler and Digrazia 1977 : 566-570) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์ในระยะต่าง ๆ จำนวน 216 คน เป็นหญิงตั้งครรภ์ระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะหลังคลอดโดยให้วาดภาพผู้หญิงขนาดเต็มตัวหนึ่งคน

ลงในกระดาษวาดเขียนขนาดกว้าง $8\frac{1}{2}$ นิ้ว ยาว 11 นิ้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบในแต่ละระยะของการตั้งครรภ์ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ถ้านำมาเปรียบเทียบกับผู้ป่วยนรีเวชที่เคยมีบุตรมาแล้วจำนวน 76 คน ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หญิงตั้งครรภ์มักจะวาดภาพเปลือย เน้นอวัยวะเพศ ภาพที่วาดมีลักษณะบิดเบือนไปจากความเป็นจริง มีแนวโน้มที่จะวาดภาพผู้หญิงที่มีขนาดเล็กกว่า นักจิตวิทยาได้แปลความหมายว่า การวาดภาพเปลือย เป็นการแสดงให้ทราบว่าผู้วาดรักความสวยงามของร่างกายตนเอง ขาดการปรับตัวทางด้านเพศ มีแนวโน้มที่จะเก็บตัว และมีความกังวลเกี่ยวกับร่างกายตนเอง การวาดภาพที่เน้นอวัยวะเพศ เป็นการแสดงว่ามีแนวโน้มที่จะหมกมุ่นในเรื่องเพศ ภาพที่วาดมีลักษณะบิดเบือนไปจากความเป็นจริง เป็นข้อบ่งชี้ถึงการบิดเบือนของภาพลักษณ์ การวาดภาพขนาดเล็กเป็นการแสดงถึงการยกย่องตนเองต่ำ ระดับพลังงานต่ำมีความรู้สึกไม่แน่ใจ และมีแนวโน้มที่จะมีอาการซึมเศร้า

คาร์ตี (Carty 1970 : 40-43) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อร่างกายตนเอง โดยการสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์ที่อยู่ในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 และระยะหลังคลอด จำนวน 40 คน คำถามที่ใช้สัมภาษณ์เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย คำตอบของหญิงตั้งครรภ์ต่อข้อคำถามและการแสดงออกในขณะที่มีการพูดคุยนั้น ผู้วิจัยจะให้คะแนนในระดับต่าง ๆ กัน 5 ระดับ ตั้งแต่พอใจมากที่สุด ถึงไม่พอใจมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีหญิงตั้งครรภ์คนใดที่รู้สึกพอใจมากที่สุด มี 9 คนที่รู้สึกพอใจ 10 คนที่รู้สึกเฉย ๆ 17 คนไม่รู้สึกพอใจ และ 4 คนรู้สึกไม่พอใจมากที่สุด ผู้วิจัยกล่าวว่า ความไม่พอใจเพิ่มขึ้นเมื่อการตั้งครรภ์ก้าวหน้าขึ้น ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยว่า หญิงตั้งครรภ์เกือบทั้งหมดที่ตั้งครรภ์อยู่ในระยะ 4-6 เดือน ไม่แน่ใจว่ามีความรู้สึกอย่างไรต่อหน้าท้องที่โตขึ้น หญิงครรภ์แรกจะมีความรู้สึกเป็นลูขที่ครรภ์โตขึ้น และเมื่อรู้สึกว่าได้เด็กดิ้น แต่ไม่พบในครรภ์หลัง ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาที่หญิงครรภ์แรกมีความรู้สึกเหล่านี้เพราะไม่เคยมีบุตรมาก่อน และคิดว่าการเจริญเติบโต การพัฒนาของเด็กที่อยู่ในครรภ์เป็นเรื่องไม่จริง เมื่อเด็กดิ้นจึงรู้ว่ามามีเด็กอยู่ในครรภ์จริง หญิงตั้งครรภ์ระยะ 7-8 เดือน มีความรู้สึกไม่พอใจต่อหน้าท้องที่โตขึ้น กล่าวว่าหลังคลอดแล้วรอยแตกที่หน้าท้องจะไม่หายไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผู้หญิงจำนวนมากมีความรู้สึกว่าเป็นการเพิ่มความไม่ดึงดูดความสนใจ สำหรับหญิงระยะตั้งครรภ์ที่อยู่ในระยะ 1-2 สัปดาห์ก่อนคลอดมีความรู้สึกไม่พอใจรูปร่างตนเองมากขึ้น รู้สึกไม่ลွยสบาย

อีตัต ต้องการคลอดเร็ว ๆ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความรู้สึกของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพราะผู้วิจัยคิดว่าถ้าผู้หญิงมองตนเองไปในด้านไม่ดี (ไม่พอใจ) ในระหว่างตั้งครรภ์ อาจมีผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพกับลำไส้ และบุตรที่จะเกิดมา เช่น ถ้าผู้หญิงรู้สึกว่าตนเองไม่ดึงดูดความสนใจเพราะการตั้งครรภ์ อาจจะมีผลต่อสภาวะสุขภาพกับลำไส้ และกระทบกระเทือนต่อความไว้วางใจที่มีต่อสามี หญิงตั้งครรภ์อาจตำหนิสามีที่ทำให้ตั้งครรภ์ ทำให้รูปร่าง เป็นแบบนี้ หรือถ้าผู้หญิงไม่พอใจรูปร่างตนเองก็อาจจะตำหนิบุตร เมื่อมีอยู่ต่อไป อาจจะมีผลต่อสภาวะสุขภาพกับบุตรที่จะเกิดมา

มัวร์ (Moore 1978 : 17-25) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นชาวอเมริกัน จุดมุ่งหมายของการวิจัยคือ ศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์และเปรียบเทียบกับภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์กับมโนทัศน์ของหญิงอเมริกันในอุดมคติ รวมทั้งศึกษาลำไส้ของหญิงตั้งครรภ์ด้วย โดยใช้ฮแมนดิก ดิฟเฟอเรนเชียลของออลกู๊ด กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 340 คน เป็นหญิงไม่ตั้งครรภ์ 58 คน หญิงตั้งครรภ์ระยะที่ 1 60 คน ระยะที่ 2 71 คน ระยะที่ 3 91 คน ผู้ชาย 58 คน ผลการศึกษาพบว่าภาพลักษณ์ของหญิงตั้งครรภ์ในด้านดึงดูดความสนใจน้อยกว่าหญิงอเมริกันในอุดมคติ และภาพลักษณ์ยิ่ง เลวลง เมื่อการตั้งครรภ์ เต้นชัดขึ้น หญิงตั้งครรภ์มีความเห็นว่า ระยะตั้งครรภ์มีความน่าเกลียดมากกว่าส่วของรูปร่างไม่ดี ราคาถูกรูปร่างตนเอง มีความลึกปรกมากกว่าความสะอาด มีน้ำหนักมากขึ้นสัมพันธ์กับน้ำหนักและส่วนสูง รูปร่างใหญ่ขึ้นสัมพันธ์กับน้ำหนักขณะตั้งครรภ์ มองตนเองว่าแก่ขึ้น สัมพันธ์กับการศึกษา อายุ ผู้ชายมีปฏิกิริยาต่อร่างกายภรรยาไม่รุนแรง เท่ากับผู้หญิงมองตนเองในด้านรูปร่างใหญ่ขึ้น และอ้วนขึ้น ผู้ชายมองภรรยาว่าอ่อนแอ ซึ่งผู้วิจัยแปลความหมายว่า ผู้ชายคิดว่าผู้หญิงต้องการการปกป้องคุ้มครองมาก การที่ผู้ชายมองว่าภรรยาถึง เครียดอาจ เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของผู้หญิงในระยะตั้งครรภ์ที่ผู้ชายไม่เข้าใจ จึงเห็นว่ามีความถึง เครียดหรืออารมณ์ไม่ดี

แฮร์ริส และคณะ (Harris, et al. 1980 : 233-234) ทำการศึกษาความรู้สึกและทัศนคติของหญิงตั้งครรภ์ที่มีต่อร่างกายตนเอง กับการรับรู้ของสามีที่มีต่อร่างกายของภรรยา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 39 คู่ อยู่ในระยะที่ 3 ของการตั้งครรภ์ โดยให้สามีวาดภาพภรรยา และให้หญิงตั้งครรภ์วาดภาพตนเอง ผลการวิเคราะห์พบว่า โดยทั่วไปผู้หญิงมีแนวโน้มวาดภาพตนเอง ไม่มีเสื้อผ้า ทำให้เห็นรูปร่างชัดเจน ไม่มีหญิงตั้งครรภ์คนใดวาดภาพบุตรในครรภ์ สำหรับภาพที่

ลำมีของหญิงตั้งครรภ์วาดนั้นมักเป็นไปในทางที่ดี มีบางรายที่มีความรู้สึกโกรธ ลำมีคนหนึ่งวาดภาพ ภรรยา เป็นรูปเปอร์แมนสีกล้ำมเนื้อ ขนบุรี เวหนำออก คณะผู้ศึกษาวิเคราะห์ว่าเป็นการแสดงออก ของความรู้สึกพอใจในความสามารถของภรรยาที่ต้องรับภาระเกี่ยวกับบุตรในครรภ์ แต่การวาดภาพ เป็นรูปเปอร์แมนเป็นการแสดงออกแบบผู้ชาย ความจริงแล้วต้องเขียนรูปเปอร์แมน อาจเนื่องจากการสับสนเกี่ยวกับเอกสักษณ์ ลำมีบางคนวาดภาพการ์ตูนที่แสดงความรักโดยในภาพภรรยาล้อม เลือผ้ามีดอกไม้ และมีคำว่า เด็กชายเขียนไว้ที่ท้อง ลำมีที่มีความรู้สึกไปในทางไม่ดีก็จะวาดภาพ ภรรยาไปในทางไม่ดี เช่น ลำมีวาดภาพเต้านมและท้องของภรรยาถ่วงทางด้านล่าง ใบหน้าแสดง ความโกรธ เป็นต้น มี 1 คู่ ที่ผู้หญิงวาดภาพตัวเองยิ้ม แต่ลำมีวาดภาพภรรยาเป็นหมูมีหาง คณะ ผู้ศึกษากล่าวว่าเป็นการสะท้อนสัมพันธ์ภาพของคู่สมรสที่จะมีปัญหาได้

เชนและลินน์ (Shane and Linn 1977 : 231-234) ได้ศึกษาหญิงตั้งครรภ์และลำมี โดยตั้งสมมติฐานของการศึกษาว่า ในระหว่างลำมีและภรรยาใครจะมองร่างกายของหญิงตั้งครรภ์ ดีกว่ากัน ลำมีและภรรยาสามารถ ทำนายความพอใจหรือไม่พอใจของอีกฝ่ายหนึ่งได้ถูกต้องเพียงใด ในส่วนที่เกี่ยวกับร่างกายของภรรยาขณะตั้งครรภ์ ทำนคติของภรรยาและลำมีในส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้อง การตั้งครรภ์ว่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้อ็อด แคคัสส์ วัดความพอใจหรือไม่พอใจที่มีต่อร่างกาย ของผู้หญิงในระยะตั้งครรภ์ ใช้ซีแมนติค ดิเฟอเรนเชียลของออลกูด วัดทัศนคติที่มีต่อการตั้งครรภ์ คู่สมรส เด็กในครรภ์ การคลอด กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 38 คู่ ซึ่งอยู่ในระยะตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน ผลการศึกษาพบว่าลำมีมีความพอใจต่อร่างกายของภรรยาในระยะตั้งครรภ์มากกว่าภรรยา ภรรยา ประมาณระดับความพอใจของลำมีที่มีต่อร่างกายของภรรยาอยู่ในระดับต่ำ ในความเป็นจริงลำมี มีความพอใจมากกว่าภรรยาทำนาย ผู้วิจัยแปลความหมายว่า การที่ภรรยาประมาณระดับความ พพอใจของลำมีต่ำ เนื่องจากใช้ความรู้สึกของตนเอง เป็นเกณฑ์ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างความ พพอใจของภรรยากับการทำนายของลำมี ซึ่งแสดงว่าลำมีสามารถทำนายความพอใจของภรรยาได้ ถูกต้อง ลำมีมีทัศนคติที่ดีต่อการตั้งครรภ์ การคลอด ทารกในครรภ์ ส่วนภรรยาที่มีทัศนคติที่ดีต่อคู่สมรส